

DOI: <https://doi.org/10.31648/apr.5893>

Data przesłania artykułu: 20 czerwca 2020 r.

Data akceptacji artykułu: 31 sierpnia 2020 r.

JĘZYK W CZASACH ZARAŻY. O WPLYWIE PANDEMII NA SYSTEM LEKSYKALNY JĘZYKA POLSKIEGO I ROSYJSKIEGO

Katarzyna Kuligowska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8443-4815>e-mail: katarzyna.kuligowska@amu.edu.pl

Abstrakt: Celem artykułu jest prezentacja dynamicznych zmian w polskim i rosyjskim systemie leksykalnym dokonujących się pod wpływem pandemii koronawirusa na świecie. Materiał badawczy zaczerpnięty został z polskich i rosyjskich czasopism, audycji radiowych i telewizyjnych oraz tekstów internetowych z pierwszej połowy 2020 roku. Jego analiza strukturalno-semantyczna pozwala na przedstawienie wpływu, jaki obecna sytuacja wywiera na polskie i rosyjskie słownictwo. Od momentu pojawienia się wiadomości o coraz liczniejszych zachorowaniach na COVID-19 w obu językach uaktywniły się wyrazy kluczowe, stanowiące bazę słowotwórczą dla powstających niemal każdego dnia neologizmów w postaci złożzeń, kontaminacji i derywatów prostych. Część wyrazów zyskała zupełnie nowe znaczenie lub zgoła odmienne nacechowanie. Do ogólnej odmiany obu badanych systemów językowych przeniknęła duża liczba wyrazów specjalistycznych, wywodzących się głównie z terminologii medycznej. Szerząca się epidemia nieodwracalnie zmieniła wiele aspektów życia współczesnego człowieka. Mocno odcisnęła swoje piętno także na systemie leksykalnym języka polskiego i rosyjskiego.

Słowa kluczowe: koronawirus, pandemia, neologizmy, okazjonalizmy, kontaminacje leksykalne, złożenia

Submitted on June 21, 2020
Accepted on August 31, 2020

LANGUAGE IN THE TIME OF PLAGUE THE IMPACT OF THE PANDEMIC ON THE POLISH AND RUSSIAN LEXICAL SYSTEM

Katarzyna Kuligowska

Adam Mickiewicz University in Poznań, Poland

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8443-4815>

e-mail: katarzyna.kuligowska@amu.edu.pl

Abstract: The paper analyses the dynamic changes in the Polish and Russian lexical system taking place under the influence of the coronavirus pandemic. The research material was excerpted from Polish and Russian magazines, TV news and internet texts from the first half of 2020. A structural and semantic analysis of neologisms demonstrated the impact that extralinguistic factors have on the language. Since the news about the increasing numbers of cases of COVID-19 appeared, keywords have been activated in both languages acting as a word-formation base for new compounds, contaminations and simple derivatives. Some common words have acquired a new meaning or a completely different connotation. A large number of specialist words, derived mainly from medical terminology, have penetrated the general variety of both language systems under study. The pandemic has irreversibly changed many aspects of contemporary life. It has also left a strong mark on the lexical system of Polish and Russian.

Keywords: coronavirus, pandemic, neologisms, occasionalisms, lexical contamination, compounds

1. Wprowadzenie

System leksykalny to część języka najbardziej podatna na zmiany dokonujące się pod wpływem czynników ekstralingwalnych. Zwykle należą do nich doniosłe wydarzenia o charakterze polityczno-społecznym prowadzące do przemian ustrojowych, przeobrażeń ekonomiczno-gospodarczych lub zmian w systemie wartości danego społeczeństwa. Zarówno dla polszczyzny, jak i dla języka rosyjskiego jednym z najbardziej przełomowych momentów czasów najnowszych, który w znaczący sposób odcisnął się na leksyce obu języków i zapoczątkował ogromne zmiany w jej obrębie, był okres transformacji systemowej przełomu lat 80. i 90.

XX wieku. Kolejne lata przynosiły pomniejsze zdarzenia i sytuacje, które pozostały w leksyce swój większy lub mniejszy ślad. Do historii przejdzie z pewnością także rok 2020 w związku z pandemią koronawirusa, która w istotny i dotkliwy sposób wpłynęła na funkcjonowanie niemal wszystkich krajów świata i codzienne życie ich mieszkańców. Nie dziwi zatem jej silne oddziaływanie widoczne również w języku polskim i rosyjskim w sposobie nazywania bezprecedensowych zjawisk związanych z rozprzestrzenianiem się COVID-19, w sposobie wyrażania towarzyszących im emocji oraz w sposobie radzenia sobie z lękiem i niepewnością poprzez żart i zabawę słowem.

Obserwowane obecnie zmiany w leksyce wpisują się w ogólne tendencje utrzymujące się w językach słowiańskich w ostatnich dekadach i polegają na pojawianiu się nowych, często okazjonalnych leksemów i związków wyrazowych, restrukturyzacji sieci znaczeń wyrazów funkcjonujących już w systemie języka, przesunięciach jednostek leksykalnych w obrębie leksyki pasywnej i aktywnej, neutralnej i nacechowanej oraz wzmożonej aktywności w języku ogólnym wyrazów pochodzących z profesjolektów (zarówno oficjalnych profesjonalizmów, jak i leksemów pochodzących z profesjonalnych żargonów) [*Русский язык...* 1996; Валгина 2003; *Презявы интернационалізацыі...* 2009; Кузьмина, Абросимова 2015]. Jednocześnie te innowacje leksykalne znacząco wpływają na polski i rosyjski system słowotwórczy, prowadząc do powstawania nowych modeli derywacyjnych oraz wzrostu aktywności określonych modeli już w tych językach istniejących.

Materiał badawczy, którego charakterystyka została zawarta w niniejszym tekście, pochodzi z polskich i rosyjskich środków masowego przekazu, tj. prasy, internetu oraz telewizji z okresu od końca lutego do połowy czerwca 2020 roku. Jako źródło ekscerpcji posłużyły drukowane i internetowe wydania następujących polskich i rosyjskich czasopism: „Newsweek”, „Polityka”, „Tygodnik Powszechny”, „Wprost”, „Комсомольская правда”, „Аргументы и факты”, „Огонек”, „Российская газета”. Pojedyncze przykłady polskie pochodzą z programów informacyjnych nadawanych przez stacje TVN, TVN24, Polsat i Polsat News. Wiele jednostek leksykalnych zostało wyselekcjonowanych z różnych stron internetowych o charakterze informacyjnym przy pomocy wyszukiwarki Google, rosyjskiej wersji wyszukiwarki Yandex oraz wyszukiwarki tekstów Frazeeo.pl.

W zgromadzonym materiale znalazły się leksemety, które obrazują niecodzienną i niełatwą sytuację, z jaką mierzy się obecnie świat. Zostały one poddane analizie strukturalno-semantycznej, która ma na celu zaprezentowanie przemożnego wpływu czynników zewnętrznych na najnowszą leksykę polską i rosyjską oraz różnorodności środków językowych wykorzystywanych przez użytkowników obu tych języków do opisu zmienionej przez wirus rzeczywistości.

2. *Koronawirus* i inne zapożyczenia

W centrum badanej grupy jednostek leksykalnych znajduje się zapożyczona nazwa wirusa będącego sprawcą zdarzeń w pierwszej połowie 2020 roku. Termin *koronawirus* ma pochodzenie łacińskie (*coronaviridae*) i odnosi się do całej grupy (*koronawirusy*), jednak obecnie nazwa ta funkcjonuje w zawężonym znaczeniu jako określenie tylko jednego jej przedstawiciela – wirusa SARS-CoV-2, wywołującego ciężki ostry zespół oddechowy, znany jako *COVID-19* (CO – *corona*, VI – *virus*, D – *disease*) [Ziółek, online].

Obecny w nazwie komponent *korona* nawiązuje do budowy cząstki wirusa, której wypustki na kulistej białkowej otoczce przypominają wieniec lub poświatę wokół słońca. W języku jednak w kontekście wirusa wyzyskiwane jest przede wszystkim podstawowe znaczenie leksemu *korona* ('rodzaj ozdoby wkładanej na głowę; oznaka władzy monarszej'), które stanowi bazę wielu zwrotów metaforycznych i żartobliwych, np. „Lekarzom z Wielkopolski «spada korona z głowy»”¹, „Korona z głowy! Bohaterowie czasów koronawirusa w Łodzi”², „Япония сбрасывает корону. Третья экономика мира возвращается к нормальной жизни”³, „Семь дней с короной и без вируса”⁴.

W języku rosyjskim w mowie potocznej nazwa *коронавирус* często zastępowana jest będącym rezultatem kompresji formalno-semantycznej rzeczownikiem *корона*, np. „Как будет жить город после «короны» (...)”⁵. Leksem *корона* używany jest również w znaczeniu choroby, którą wywołuje wirus SARS-CoV-2, por. „С начала пандемии умерли от «короны» 7660 человек (...)”⁶. W związku z tym znaczeniem wyraz ten zyskał w ostatnim czasie silne nacechowanie pejora-

¹ (online) <https://cowzdrowiu.pl/aktualnosci/post/lekarzom-z-wielkopolski-spada-korona-z-glowy> (dostęp 24.08.2020). Wszystkie kolejne przytoczenia w tekście zostały wyekscerpowane 24.08.2020.

² (online) <https://lodz.wyborcza.pl/lodz/7,44788,25886956,koronawirus-w-lodzi.html>

³ (online) <https://www.kommersant.ru/doc/4342382>.

⁴ Hasło to pochodzi z reklamy kompleksu hotelowego „Уральские зори” w Czelabińsku, a w związku z nim wszczęto postępowanie w sprawie naruszenia prawa reklamowego. Zdaniem ekspertów slogan ten sprzyja budowaniu niebezpiecznie lekceważącego stosunku wobec pandemii: „Использование выражения, приобретающего иронический характер, представляется недопустимым в ситуации, требующей осознанного и серьезного отношения общества к проблеме распространения коронавирусной инфекции”. (online) <https://www.kommersant.ru/doc/4356695>. Co więcej, jest w nim zawarta nieuzasadniona sugestia o wydzwięku obietnicy, że goście hotelowi nie zarażą się żadnym wirusem.

⁵ (online) <https://www.kommersant.ru/doc/4342175>.

⁶ (online) <https://novostivoronezha.ru/2020/06/18/178520>.

tywne, którego wcześniej nie posiadał⁷. Jednocześnie, jak zauważa językoznawca Władimir Pachomow, powszechnym stało się niepoprawne wyrażenie *заболеть коронавирусом (вирусом, короной)* zamiast *заболеть (коронавирусной) инфекцией*⁸.

Infekcja wywołwana przez nowego wirusa określana jest mianem *Covid* (w języku rosyjskim wyraz ten występuje także w wersji zasymilowanej graficznie – *ковид*), np. „Modlitwa i tonik, czyli tanzańskie sposoby na Covid”⁹, „(...) наши старички умрут не от ковида, а от одиночества и страха”¹⁰. W jednostkowych kontekstach rzeczownik *covid*, ros. *ковид*, jest używany w metonimicznym znaczeniu osoby chorej, por. „I kolejny covid poszedł do aniołków”¹¹, „В Челябинской области за сутки выявлено 105 новых ковидов (...)”¹².

Wirus SARS-CoV-2 zarówno w polszczyźnie, jak i w języku rosyjskim na początku epidemii określany był w mediach jako *chiński wirus*, *wirus z Wuhan*, *chiński wirus-zagadka*, ros. *китайский вирус*, «*уханьский вирус*», *китайский вирус-убийца*. Wyrażenia wskazujące na chińskie pochodzenie wirusa wywoływały głośny sprzeciw Chin i niemal powszechnie zostały uznane za politycznie niepoprawne. W jednym z marcowych wydań tygodnika „Newsweek” pojawiło się też sformułowanie *italowirus*, które było związane z ogromną liczbą zakażeń koronawirusem we Włoszech na początku marca 2020 roku [Nowicki 2020, 20]. W połowie czerwca natomiast w związku z nowymi zachorowaniami w jakoby wolnym od epidemii Pekinie używane było kolejne toponimiczne określenie – *пекинский вирус*, por. „Китайские вирусологи заявили также, что новый пекинский вирус более контагиозен, то есть заразен”¹³.

Oprócz nazwy wirusa oraz wywoływanej przez niego choroby do języka polskiego i rosyjskiego zapożyczonych zostało kilka innych wyrazów związanych z epidemią i jej konsekwencjami społecznymi. Jednym z anglicyzmów, który

⁷ Negatywne konotacje, które ów rzeczownik obecnie posiada, są na tyle silne, że wpływają nawet na decyzje marketingowe. Jedna z firm samochodowych zmieniła mającą w swym składzie wyraz *corona* nazwę felg nowej marki samochodów elektrycznych. (online) <https://quto.ru/journal/news/mini-pereimenoval-nazvanie-diskov-iz-za-koronavirusa-23-04-2020.htm>.

⁸ Podkast „Инфодемия, коронарка, санитайзер и самоизоляция: как коронавирус меняет русский язык?”. (online) <https://meduza.io/episodes/2020/03/23/infodemiya-koronarka-sanitayzer-i-samoizolyatsiya-kak-koronavirus-menyayet-russkiy-yazyk>.

⁹ (online) <https://www.gosc.pl/doc/6346648>.

¹⁰ (online) <https://www.kommersant.ru/doc/4357850>.

¹¹ (online) <https://pomorska.pl/ar/c1-15022532>.

¹² (online) <http://sn74.ru/news/koronavirus/07758>.

¹³ (online) <https://www.mk.ru/social/health/2020/06/17/agressivnost-koronavirusa-snizilas.html>.

z dnia na dzień znalazł się w powszechnym użyciu w obu badanych językach, jest wyraz *lockdown*, ros. *локдаун*, oznaczający zamknięcie instytucji, placówek oświatowych, centrów handlowych i punktów usługowych połączone z nakazem pozostania w miejscu zamieszkania i ograniczeniem możliwości przemieszczania się, por. „Stać nas na drugi lockdown?”¹⁴, „Компенсацию получают только те, кто совершил за период локдауна не более 22 поездок”¹⁵.

Do języka potocznego przejęty został angielski neologizm *kowidiota*, ros. *ковидиот* (ang. *covidiot*, *Covid + idiot*) w znaczeniu człowieka nieadekwatnie, tj. zbyt nerwowo lub zbyt lekceważąco, reagującego na wydarzenia i ograniczenia związane z epidemią koronawirusa. W obu badanych językach używany jest także anglicyzm *superroznośiciel*, ros. *суперспредер*, *суперраспространитель* (ang. *super-spreader*), oznaczający osobę zarażoną wirusem, która może zarazić proporcjonalnie więcej osób niż inni ludzie, np. „Może to też wynikać z tego, że superroznośiciel ma więcej namnożonego wirusa w organizmie lub jest zakażony większą ilością patogenów”¹⁶, „Человек-инфекция: кто такие суперспредеры?”¹⁷.

Kolejne przykłady zapożyczeń z czasu pandemii koronawirusa pochodzą z terminologii medycznej. Należy do nich rzeczownik *санитайзер* (ang. *sanitizer*), który zastąpił wyraz *антисептик*, mający analogiczne znaczenie (‘обеззараживающее средство’), np. „Санитайзер вместо антисептика: оптимизация на западный манер”¹⁸, „В США спрос на антисептики для рук (санитайзеры) с декабря по январь вырос на 1400%”¹⁹, oraz rzeczownik *фомит* (ang. *fomites*) w znaczeniu ‘любой предмет, на поверхности которого могут жить патогенные микроорганизмы’, np. „До сих пор нет чёткого ответа о передаче вируса через фомиты (контаминированные предметы, одежда, кожа, волосы) (...)”²⁰.

Język rosyjski przejął ponadto z języka angielskiego określenia nowych zjawisk społecznych typowych dla czasu epidemii i izolacji: *зумбомбинг* (ang. *Zoom*, *bombing*, ‘новая разновидность троллинга, несанкционированное подключение злоумышленника к видеоконференции, иногда с демонстрацией

¹⁴ (online) dziennikzachodni.pl/ar/c1-15019767.

¹⁵ (online) https://radiokp.ru/obschestvo/mosmetro-moskvichi-smogut-proverit-razmer-kompensacii-poezdok-s-telefona_nid24513_au8073au.

¹⁶ (online) <https://polki.pl/magazyn/o-tym-sie-mowi,40-000-osob-poddanych-kwarantannie-z-powodu-jednego-mezczyzny-czy-byl-superroznościcielem,10433519,artykul.html>.

¹⁷ (online) https://yandex.ru/turbo/s/medaboutme.ru/zdorove/publikacii/stati/soveti_vracha/chelovek_infektsiya_kto_takie_superspredery/.

¹⁸ (online) <https://zen.yandex.ru/media/pozhivomu/sanitaizer-vmesto-antiseptika-optimizacii-na-zapadnyi-maner-5e92e4044b3ad201b9ee86ef>.

¹⁹ (online) <https://www.kommersant.ru/doc/4276159>.

²⁰ (online) <https://culturavr.ru/science/31061>.

шокирующих, нецензурных или оскорбительных материалов’), *думскроллинг* (ang. *doom, scrolling*, ‘ciągłe czytanie negatywnych wiadomości o pandemii’), por. „Главная проблема зумбомбинга в принципиальном отсутствии методов защиты от такого вторжения”²¹, „Пандемия COVID-19 добавила в список психиатрических диагнозов еще одно заболевание: думскроллинг”²².

W polskich serwisach informacyjnych ostatnich miesięcy często występuje anglicyzm *drive-thru* (ang. *drive-through*) w znaczeniu mobilnego punktu pobierania wymazu w celu zbadania obecności koronawirusa w organizmie, por. „(...) w specjalnym namiocie ruszył mobilny punkt pobierania wymazów, tzw. drive-thru”²³, lub w znaczeniu badania przeprowadzanego w takim punkcie, np. „Pierwsze drive-thru zostało przeprowadzone w Krotoszynie”²⁴. Najczęściej jednak zapożyczenie to występuje w funkcji atrybutywnej jako określenie punktu lub stanowiska do przeprowadzania testów, np. „(...) muszą się udać na badanie do punktu drive-thru, jeżeli chcą jechać do sanatorium”²⁵. Przed czasem pandemii leksem ten pojawiał się w polszczyźnie sporadycznie, zawsze w kontekście sieci restauracji lub kawiarni, np. „(...) kawiarnia w formie drive-thru, czyli lokal wyposażony w okienko, w którym osoby zmotoryzowane mogą kupić kawę na wynos”²⁶.

3. Wyrazy złożone

Najnowsze zapożyczenia tworzą w obu badanych językach stosunkowo niewielką grupę, największą zaś aktywność w analizowanym okresie można zaobserwować w obrębie klasy wyrazów złożonych. Krystyna Waszakowa nazywa złożenia charakterystyczną strukturą przełomu XX i XXI wieku oraz podkreśla, że ich zwiększona liczba „jest interpretowana przez badaczy jako jeden z wyraźnych przejawów uintensywnienia się tendencji do precyzji i wyrazistości semantycznej struktur wyrazowych albo tendencji do skrótu, albo też jako wyraz jednoczesnego działania obu tych czynników” [Waszakowa 2010, 352]. Niebywałą dynamiką zarówno w polszczyźnie, jak i w języku rosyjskim, a także w innych

²¹ (online) <https://www.techcult.ru/internet/8131>.

²² (online) https://www.gazeta.ru/lifestyle/style/2020/07/a_13155211.shtml.

²³ (online) <https://www.radiolodz.pl/posts/61626>.

²⁴ (online) <https://www.krotoszynska.pl/koronawirus/koronawirus-7000-testow-w-ramach-drive-thru-w-wielkopolsce,15530>.

²⁵ (online) <https://fakty.interia.pl/raporty/raport-koronawirus-chiny/polska/news-rzecznicz-mz-rozpoczynaja-sie-badania-osob-wyjezdzajacych-do-,nId,4537460>.

²⁶ (online) <https://www.portalspozywczy.pl/horeca/wiadomosci/starbucks-wprowadza-koncept-drive-thru-do-europy-sr-wsch-pierwszy-lokal-tego-typu-ruszy-w-polsce,63574.html>.

językach słowiańskich charakteryzują się przede wszystkim złożenia bezafiksalne powstające w wyniku zestawiania jednoznacznych elementów składowych bez jakichkolwiek przekształceń. Elena Koriakowcewa podkreśla, że ów „nowy typ złożzeń, kompleksowo wyrażających pojęcia atrybutywne i sytuacyjność, jest tak produktywny, ponieważ odpowiada współczesnym zapotrzebowaniom użytkowników języka, zaspokaja potrzebę skrótowego nazywania złożonych pojęć, które w innym wypadku należałoby nazywać za pomocą analitycznych konstrukcji pre-dykatywnych” [Koriakowcewa 2014, 29].

W ostatnich miesiącach w związku z pandemią koronawirusa zarówno w języku polskim, jak i rosyjskim doszło do powstania seryjnych analitycznych złożzeń z komponentem *korona-*, ros. *корона-*, a w języku rosyjskim także z nazwą *ковид-* (lub *COVID-*), w funkcji prepozytywnego komponentu. Pojawiły się m.in. nazwy osób, eksponujące różne postawy społeczne wobec zaistniałej sytuacji, w tym sceptycyzm, podważanie prawdziwości informacji o pandemii i lekceważenie zalecanych środków ostrożności, np. *korona-ateista*, *korona-denialista*, *koronamenel* (‘osoba lekceważąca ograniczenia wprowadzone w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się koronawirusa’), *коронаскептик*, *коронапофигист*, *ковид-диссидент*. Osoby zajmujące zgoła odmienne stanowisko, owładnięte lękiem i gorliwie przestrzegające zaleceń instytucji ochrony zdrowia określane są m.in. za pomocą rzeczowników: *korona-niewolnik*, *коронафоб*, *коронаэнтузиаст*, *ковид-паникер*. Inne nazwy osób należące do prezentowanych typów to m.in. *koronarabuş* (‘złodziej wykorzystujący czas pandemii’), *koronaszwaczka* (‘wolontariuszka szyjąca maseczki ochronne’), *koronacelebryta* (‘osoba znana głównie z tego, że jest zarażona koronawirusem lub zarażony celebryta’), *ковид-трендсеттер* (‘инноватор, своим примером внедряющий новшество во время эпидемии коронавируса’), *ковид-мошенник* (‘мошенник, действующий во время эпидемии коронавируса’), a także występujące w funkcji przymiotnika lub rzeczownika nazwy określające osobę ze względu na wynik testu na obecność koronawirusa: *COVID-dodatni*, *korona-ujemny*, *ковид-положительный*, *ковид-отрицательный*, *ковид-больной*.

Niemalą grupę stanowią złożenia nazywające reakcje i zachowania społeczeństwa w okresie zagrożenia wirusem i niebezpieczną infekcją, np. *koronapanka*, *koronahejt*, *korona optymizm*, *koronalans* (‘dobroczynne działanie na rzecz walki z koronawirusem prowadzone na pokaz’), *korona-plucie* (‘umyślne plucie na inne osoby w celu rzeczywistego lub pozornego zainfekowania ich koronawirusem’), *koronadepresja*, *коронапофигизм* (‘пренебрежительное отношение к пандемии коронавируса’), *коронапсихоз*, *коронабесие* (‘истерика, вызванная пандемией коронавируса’), *коронафобия*, *коронабунт*, nazwy wydarzeń

organizowanych w czasie epidemii, np. *korona-grill*, *korona-party*, *korona-wesele*, *korona-wieczerinka*, *ковид-вечеринка*, a także terminy medyczne i złożenia opisujące działalność służby zdrowia, np. *korona-ambulans*, *koronatest*, *koronadomino* ('lawinowy przyrost zakażeń'), *корона-проверка*, *коронапроявления*, *ковид-госпиталь*, *ковид-позитивность*, *ковид-центр*, *ковид-бригада*, *ковид-статус*, *ковид-пневмония*, *ковид-ассоциированный*.

Wśród nowych złożzeń z komponentami *korona-* i *covid-* nie brakuje terminów finansowych i określeń dotyczących sytuacji gospodarczej, np. *koronaobligacje*, *koronakrach*, *koronarecesja*, *koronaceny*, *коронакризис*, *корона-облигации*, *коронаспрос*, a także nazw związanych ze środkami masowego przekazu i komunikacją, np. *koronanews*, *koronatem*, *koronainfolinia*, *koronanewsletter*, *korona-dziennik*, *коронановости*, *коронахроники*, *коронафейк* ('ложное сведение о коронавирусе'), *корона-статистика*.

W obu językach wyeksponowane zostały ponadto same specyficzne dla czasu pandemii zjawiska językowe w postaci następujących złożzeń analitycznych: *koronarzeczowniki*, *koronajęzyk*, *korona-słownik*, *коронаслова*, *короналексика*, *коронаречь*, *ковид-неологизмы*. Pozostałe odnotowane nazwy złożone z wymienionymi komponentami odnoszą się do różnych sfer aktywności i aspektów życia codziennego w czasie pandemii, np. *koronaśmieci* ('zużyte maseczki, rękawiczki i inne środki ochrony osobistej'), *koronamatura*, *koronarozwód*, *koronawakacje* ('1. czas zawieszenia zajęć szkolnych w związku z epidemią koronawirusa; 2. wakacje w sytuacji obostrzeń i podwyższonych wymogów higieniczno-sanitarnych z powodu epidemii koronawirusa'), *koronapłaża*, *koronaturystyka*, *корона-выпуск* ('выпускники времени пандемии коронавируса'), *ковид-инструктаж*, *карантин-каникулы*.

Struktury złożone z innymi komponentami są mniej liczne, jednak i one wzbogacają zestaw pandemicznych neologizmów. Należą do nich zarówno czyste złożenia, np. *maseczkomania*, *pandemiopsychoza*, *wirusosceptyk*, *макароновирус* ('вызванный сведениями о пандемии спрос на продукты длительного хранения, в частности макароны'), złożenia sufiksalne, np. *маскобесие*, *вирусобесие*, jak i złożenia bezafiksalne, wśród których wymienić można m.in. formacje opisujące prowadzoną na znacznie szerszą niż dotychczas skalę działalność na różnych płaszczyznach za pośrednictwem internetu z komponentem *e-* w języku polskim i *онлайн-* w języku rosyjskim, np. *e-nauka*, *e-koncert*, *e-studia*, *e-sport*, *онлайн-занятия*, *онлайн-кинотеатр*, *онлайн-урок*, *онлайн-фестиваль*.

W zebranych materiale występują również pojedyncze złożenia z tematem niesamodzielnym (związanym), np. *telemedycyna* (gr. *tele-* 'na odległość' + *medycyna*, 'zdalna forma świadczenia usług medycznych'), *teleporada* ('porada medyczna

udzielana w formie zdalnej’), oraz złożenia z komponentem o postaci zdeintegrowanej, np. *maseczkomat* (*maseczka* + *-mat* < *automat*, ‘urządzenie umożliwiające bezobsługowy zakup maseczki ochronnej’), *wymazobus* (*wymaz* + *-bus* < *autobus*, ‘ambulans pobierający próbki do testów na obecność koronawirusa’).

4. Kontaminacje

Jedną z aktywnych tendencji we współczesnym słowotwórstwie jest tworzenie okazjonalizmów metodą kontaminacji, co owocuje szeregiem nowych jednostek leksykalnych o żartobliwym lub ironicznym charakterze. Elena Ziemska w następujący sposób tłumaczy dążenie człowieka do wprowadzenia do języka elementu zabawy i zaskoczenia: „Человек играет со словом, состязается в этих играх с окружающими, стремясь победить соперника в остроумии, остроловии, оригинальности формы выражения” [Земская 1996, 128]. W sytuacji, w jakiej znalazł się świat w czasie rozprzestrzeniania się koronawirusa, z pewnością można do tego argumentu dodać jeszcze próbę zminimalizowania lęku i poczucia zagrożenia związanego z ryzykiem zachorowania poprzez żart i ironię. Krystyna Ratajczyk podkreśla, że „okazjonalizmy kontaminacyjne są godne uwagi ze względu na ich fenomen semantyczny, czyli pomnożenie sensów w jednym słowie. W oszczędnej formie przekazana jest zarówno wielopłaszczyznowa informacja, jak i stosunek autora do opisywanej rzeczywistości. W ten sposób autor kreuje obraz tej rzeczywistości, czyli obraz świata, najczęściej o ujemnej aksjologizacji” [Ratajczyk 2015, 15].

Kontaminacje obecne są również w grupie analizowanych polskich i rosyjskich neologizmów ostatnich miesięcy. W materiale badawczym do najliczniej reprezentowanych należą formacje powstałe z połączenia początkowej części pierwszego i końcowej części drugiego komponentu²⁷, np. *infodemia* (*informacja* + *epidemia*), ros. *инфодемия* (‘rozprzestrzenianie się niewiarygodnych i nieprawdziwych informacji dotyczących koronawirusa’), *koronasutra* (*koronawirus* + *kamasutra*), ros. *коронасутра* (‘instrukcja dotycząca życia seksualnego w czasie pandemii’), *korontanna* (*koronawirus* + *kwarantanna*, ‘kwarantanna wprowadzona z powodu epidemii koronawirusa’), *koronagedon* (*koronawirus* + *armagedon*, ‘kłęska, spustoszenie, katastrofa wywołana przez pandemię koronawirusa’), *koronapokalipsa* (*koronawirus* + *apokalipsa*, ‘spowodowany epidemią koronawirusa chaos

²⁷ Sposób tworzenia struktur tego typu w piśmiennictwie rosyjskim nazywany jest teleskopowym („телескопический способ словообразования”, „телескопия”) [Кузьмина, Абросимова 2015, 152].

zapowiadający koniec świata’), *koronalia* (*koronawirus* + *juwenalia*, ‘juwenalia w okresie pandemii koronawirusa’) *карантикулы* (*карантин* + *каникулы*, ‘період отмены школьных занятий по эпидемиологическим основаниям’), *коронантин* (*коронавирус* + *карантин*, ‘карантин, наложенный по поводу коронавируса’), *короноя* (*коронавирус* + *параноя*, ‘болезненный страх заразиться коронавирусом’), *карантим* (*карантин* + *интим*, ‘интимная обстановка во время карантина’), *карантье* (*карантин* + *рантье*, ‘человек, сдающий собаку в аренду для прогулок’), *коронаоке* (*коронавирус* + *караоке*, ‘пение дома во время карантина’).

W mniejszej liczbie występują kontaminaty złożone z jednego komponentu o pełnej postaci i zdeintegrowanej formy drugiego z nich, przy czym forma pełna może występować zarówno w prepozycji, jak i postpozycji, np. *kawantanna* (*kawa* + *kwarantanna*, ‘spotkanie na kawie w trybie zdalnym’), *memdemia* (*mem* + *epidemia*, ‘masowe tworzenie memów na tematy związane z pandemią’) *pandemimika* (*pandemia* + *mimika*, ‘mimika górnej części twarzy zakrytej do połowy maseczką ochronną’), *карантини* (*карантин* + *Мартини*, ‘алкогольный напиток, который пьют участники группового чата на онлайн-вечеринках’), *ковидарность* (*ковид* + *солидарность*, ‘солидарность людей во время пандемии коронавируса’).

Połączenie pełnych form obu komponentów można zaobserwować w dwóch rosyjskich rzeczownikach: *карантиндер* (*карантин* + *Тиндер*, ‘мобильное приложение для знакомств Тиндер, используемое во время карантина’), *ковидиом* (*ковид* + *идиом*, ‘неологизм, возникший во время пандемии коронавируса’), a także w okazjonalnym przzymiotniku *коронавирусский* (*коронавирус* + *русский*, o charakterze: ‘отличающийся чертами, приписываемыми русскому обществу, детерминирующими рискованное поведение во время эпидемии’).

Ciekawym przykładem kontaminacji jest również wyraz *инфейкция* (*инфекция* + *фейк*, ‘распространение фейков об эпидемии коронавируса’) będący rezultatem włączenia, tzn. ulokowania wyrazu w środku wyrazu bazowego [Ratajczyk 2015, 47]. W analogiczny sposób powstał okazjonalny przzymiotnik *неблаCOVIDный* (*неблаговидный* + *COVID*, ‘о бизнесе, который наживается во время пандемии’), w którym dodatkowo zastosowano mechanizm grafoderywacji²⁸.

²⁸ Grafoderywacja to produktywny w słowotwórstwie słowiańskim końca XX i początku XXI w. sposób tworzenia derywatów poprzez graficzne wyróżnienie części wyrazu, która formalnie pokrywa się lub jest bardzo zbliżona do innego wyrazu, np. *БесприМЭРные скандалы*. W jej rezultacie powstają okazjonalizmy o skondensowanym znaczeniu wywodzącym się z całości kontekstu, w którym się znajdują [Рацибурская 2009, 162–163].

5. Derywaty proste

Wśród wyselekcjonowanych jednostek leksykalnych znajduje się także grupa derywatów prostych, choć jest ich znacznie mniej niż wyrazów złożonych. W materiale polskim odnotowane zostały pojedyncze formacje sufiksalne: *covidowiec*, *koronialsy* (na wzór rzeczownika *milenialsy*, 1. ‘pokolenie ludzi wchodzących w dorosłość w czasie epidemii koronawirusa’, 2. ‘dzieci poczęte w okresie epidemii koronawirusa’), *superroznośicielstwo* (< *superroznośiciel*), *covidowy*, *koronawirusowy*, prefiksalne: *parapandemia*, *pseudopandemia*, *superinfekcja*, oraz prefiksально-sufiksalne: *współchorobowość*, *wielochorobowość* (‘jednoczesne występowanie u pacjenta większej ilości schorzeń’), *postkoronawirusowy*, *postcovidowy*, *przedpandemiczny*, *antykoronawirusowy*, *antymaseczkowy*.

W wyekscerpowanym materiale rosyjskim znajduje się kilkanaście neologizmów sufiksalnych, np. *карантинщик* (‘tот, кто находится в карантине’), *квартирник* (‘концерт, который проводится дома с трансляцией в социальных сетях’), *ковидник* (‘больница для пациентов с COVID-19 или сам пациент’), *гречник* (‘человек, который скупает гречку, опасаясь продовольственного кризиса из-за пандемии’), *ковидарий* (‘специализированная больница для пациентов с COVID-19’), *корониалы* (‘дети лет 10–15, которые легко осваивают виртуальную реальность’), *застрянец* (< *застрясть*, ‘тот, кто остается за границей и не может вернуться на родину из-за локдауна’), *ковидиада*, *карантиниада* (‘занятия спортом в домашних условиях’)²⁹, *коронавирусный*, *ковидный*, *зумиться* (‘общаться в сервисе видеоконференции Zoom’), *карантинить* (‘проводить время на карантине’).

Część rosyjskich formacji sufiksalnych należy do jednostek potocznych o silnym nacechowaniu ekspresywnym, np. *ковидло* (‘неодобрительное название коронавируса’), *коронавт* (‘человек в белом, защитном костюме или тот, кто гуляет по улице в маске и перчатках’), *наружу* (‘то, что за пределами дома’).

W grupie badanych derywatów rosyjskich występują też pojedyncze derywaty prefiksalne: *псевдопандемия*, *гиперизоляция*, prefiksально-sufiksalne: *докоронавирусный*, *докоронный*, *посткарантинный*, *посткоронный*, *посткоронавирусный*, *постпандемический*, *посткоронакризисный*, oraz żartobliwa prefiksально-sufiksoidalna formacja *расхламинго* utworzona od rzeczownika *хлам* (‘генеральная уборка дома’).

²⁹ Rosyjscy internauci wyszczególnili następujące dyscypliny takiej domowej olimpiady w czasie kwarantanny: *современное пятижорье*, *перетягивание салата*, *легкая котлетика*, *фигурное питание*, *балконный спорт*, *вялобол*, *спортивная ходьба в Пятерочку* (sieć sklepów w Rosji), *алкогольф*. (online) <https://anekdotovstreet.com/anekdot/karantiniada-2020-sovremennoe-pyatizhore/227148/>.

6. Zmiany semantyczne

Wśród polskich i rosyjskich innowacji leksykalnych pojawiających się w czasie pandemii koronawirusa można zaobserwować przesunięcia semantyczne polegające głównie na zawężeniu znaczenia leksemów. W węższym znaczeniu używane są przede wszystkim rzeczowniki *koronawirus*, co było sygnalizowane już wcześniej, oraz *wirus*. Określenie *wirus*, ros. *вирус*, obecnie niemal we wszystkich kontekstach wskazuje konkretnie na SARS-CoV-2, np. „Wirus rozkłada kolejne miasta w regionie łódzkim i przywraca obostrzenia”³⁰, „Сочетание всех этих факторов и заставило исследователей отнести детей к самой опасной категории распространителей вируса”³¹. W węższym niż dotychczas znaczeniu występuje polski rzeczownik *izolatorium*, który według definicji słownikowej oznacza ‘zakład leczniczy, rodzaj sanatorium przeznaczony wyłącznie dla chorych na jakąś chorobę zakaźną’, teraz zaś określa się tym mianem ‘miejsce dla osób oczekujących na wynik testu na obecność koronawirusa’.

Modyfikacja znaczenia polegająca na jego poszerzeniu objęła jedne z najbardziej powszechnych w rosyjskiej epidemicznej codzienności nazwy *удаленка* (‘удаленная работа’) i *дистанционка* (‘дистанционное обучение’). Pierwszy leksem wcześniej odnosił się do pracy tzw. freelancerów, czyli osób bez etatu, realizujących zlecenia pracodawcy, w tej chwili często nazywa on ogólnie pracę wykonywaną w domu w związku z obostrzeniami wynikającymi z sytuacji epidemicznej. Rzeczownik *дистанционка* określa obecnie sposób kształcenia się wszystkich bez wyjątku uczniów. Rozszerzenie znaczenia obu tych uniwerbizmów wynika oczywiście z okoliczności, które wymogły na społeczeństwie prowadzenie tego rodzaju aktywności na szeroką skalę.

Wspomnieć należy także o wyrazach, które wzbogaciły się w dobie pandemii o nowe, nieznane dotąd znaczenia. Ilustracją derywacji semantycznej w materiale polskim może być rzeczownik *wymazówka* używany dotąd w znaczeniu ‘pałeczka do pobierania wymazu’. W wielu artykułach prasowych w ostatnich miesiącach wyrazem *wymazówka* nazywana jest karetka, którą przyjeżdża do pacjenta zespół pobierający wymazy. Nowe znaczenie otrzymał również czasownik *wymazywać* (‘1. ścierać, usuwać coś napisanego lub narysowanego’, 2. ‘mocno czymś mazać, smarować, brudzić’, 3. ‘powodować, że coś przestaje być znane, obecne’, 4. pot. ‘zużywać coś’) i pochodzący od niego rzeczownik *wymazywanie*. W oficjalnych komunikatach dotyczących pandemii wyrazy te wskazują na czynność pobierania

³⁰ (online) dzienniklodzki.pl/ar/c14-15020985.

³¹ (online) <https://iz.ru/1025383/2020-06-19/>.

wymazów od pacjentów w celu zbadania obecności koronawirusa w organizmie, np. „Biorąc pod uwagę koszty i pracę – nie wszystkie laboratoria były na początku w stanie „wymazywać” pacjentów komercyjnie (...)”³², „Resort zdrowia chce zakończyć wymazywanie pracowników przemysłu wydobywczego na Śląsku w ciągu przyszłego tygodnia”³³.

Rosyjskimi przykładami neosemantyzmów są m.in. nazwy *карантинизация, самоизоляция, контактный*. Rzeczownik *карантинизация* to termin medyczny często występujący w połączeniu *карантинизация плазмы*, oznaczający ‘przechowywanie zamrożonego osocza do czasu ponownego badania dawcy pod kątem chorób zakaźnych’. Zgromadzony materiał zawiera wiele przykładów użycia tego leksemu w znaczeniu nakazu poddania się kwarantannie, por. „(...) только временная карантинизация (те самые две недели) поможет снизить уровень заболеваемости”³⁴. Wyraz *самоизоляция* (‘погружение в мир личных переживаний с отстранением от внешнего мира’) należy do terminów z dziedziny psychologii, czasem też jest używany w kontekście zagadnień ekonomiczno-politycznych (por. *самоизоляция страны*). Nowe znaczenie tego wyrazu ma w przeciwieństwie do znaczeń wcześniejszych nacechowanie pozytywne i wskazuje na przestrzeganie zaleceń służb sanitarno-epidemiologicznych dotyczących nieopuszczania miejsca zamieszkania bez konieczności i uzasadnionej przyczyny, np. „Тридцатого марта в России введен режим полной самоизоляции для всех граждан из-за угрозы распространения COVID-19”³⁵. W wyselekcjonowanych z internetu kontekstach przymiotnik *контактный* używany jest do charakterystyki osoby, która miała kontakt z kimś zarażonym koronawirusem. W części zdań występuje też w postaci substantywowanej, por. „Все заболевшие и контактные находятся на карантинной самоизоляции и под обязательным медицинским наблюдением”³⁶.

Niektóre z nowych znaczeń mają charakter zdecydowanie żartobliwy i okazjonalny, np. *короноватся* (‘сдать тест на коронавирус’), *шашлычники* (‘нарушители самоизоляции, устраивающие пикники’), *маски-шоу* (pierwotne znaczenie: ‘обыск, захват и т. п. с участием спецназа и применением физической силы’, nowe znaczenie: ‘хождение людей в масках по улицам’), *голомордые* (pierwotne znaczenie ‘небритые’, nowe znaczenie: ‘люди без защитной маски’).

³² (online) <https://twojeradio.fm/prezes-szpitala-w-goleniowie-komercyjne-testy-na-korona-wirusa-nie-ciesza-sie-duza-popularnoscia-powodem-jest-cena-video.html>.

³³ (online) <https://forsal.pl/artykuly/1478724,cieszynski-te-same-szpitala-jednoimienne-moga-zostac-przywroczone-na-jesieni.html>.

³⁴ (online) <https://politsib.ru/news/37710>.

³⁵ (online) <https://ria.ru/20200408/1569764617.html>.

³⁶ (online) <https://stavropolye.tv/news/134291>.

7. Podsumowanie

Rok 2020 będzie bez wątpienia długo pamiętany jako czas panowania koronawirusa, czas strachu i niepewności oraz czas głębokiego kryzysu w wielu sektorach gospodarki. Wszystkie aspekty tej niecodziennej i niespokojnej rzeczywistości bardzo szybko znalazły odzwierciedlenie w języku. Także język polski i język rosyjski zaczęły błyskawicznie wzbogacać się o nowe jednostki leksykalne opisujące realia walki z koronawirusem na różnych płaszczyznach. Innowacje dokonujące się w systemach leksykalnych obu języków niemal każdego dnia są ilustracją tendencji aktywnych w nich od końca XX wieku, z których główna to internacjonalizacja rozumiana jako jednostronna relacja polegająca na wpływie jednej grupy języków (język angielski) na drugą (języki słowiańskie) [Waszakowa 2019, 189]. Jednym z jej przejawów jest widoczna w analizowanym materiale leksykalnym aktywizacja procesu tworzenia złożzeń bezafiksalnych wpływających na wzrost aglutynacyjności w języku polskim i rosyjskim, np. *koronabus*, *koronahejt*, *коронафейк*, *ковид-центр*. Innym wyrazem wpływu języka angielskiego na badane systemy leksykalne są zapożyczenia bezpośrednie, np. *lockdown*, *думскроллинг*, oraz formacje tworzone na gruncie języka zapożyczającego od kluczowych w danym okresie wyrazów obcego pochodzenia, np. *covidowiec*, *koronials*, *ковидник*, *зумиться*. Nowe zjawiska i sytuacje zaistniałe w związku z pandemią koronawirusa znalazły odzwierciedlenie także w licznych polskich i rosyjskich przykładach kontaminacji leksykalnych o żartobliwym charakterze, np. *pandemimika*, *epidemiokracja*, *ковидиом*, *инфейкция*. Odmieniona rzeczywistość wpłynęła ponadto na modyfikacje znaczeń wyrazów, o czym świadczą zaobserwowane przykłady neosemantyzmów, m.in. *wymazywanie*, *короноваться*.

Badanie zgromadzonego materiału pozwoliło wyodrębnić trzy zasadnicze grupy jednostek leksykalnych. Jedną z nich to upowszechniające się w języku ogólnym terminy medyczne, ekonomiczne i administracyjne, które stały się nieodłączną częścią komunikacji i języka mediów w pandemicznych okolicznościach. Warstwa druga to wyrazy potoczne, którymi posługują się na co dzień użytkownicy języka polskiego i rosyjskiego w nowej rzeczywistości. Trzecią grupę tworzą jednostki okazjonalne, nacechowane aksjologicznie, charakteryzujące się silną ekspresją, tworzone doraźnie w odpowiedzi na niecodzienne wydarzenia i sytuacje, wpisujące się w koncepcję kultury śmiechu i pomagające przetrwać czas kryzysu. Jedynie czas pokaże, które z tych innowacji pozostaną w języku dłużej, a które odejdą w niepamięć wraz z wyczekiwany koniec pandemii.

BIBLIOGRAFIA

- Koriakowcewa Elena. 2014. *Słowotwórcze zasoby nowych stylów funkcjonalnych w językach słowiańskich*. „LingVaria” nr 1 (17): 9–32.
- Nowakowska Beata. 2005. *Nowe połączenia wyrazowe we współczesnej polszczyźnie*. Kraków: Wydawnictwo LEXIS.
- Nowicki Maciej. 2020. *Italowirus*. „Newsweek” nr 11: 20–22.
- Przejawy internacjonalizacji w językach słowiańskich*. 2009. Red. Koriakowcewa E. Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.
- Ratajczyk Krystyna. 2015. *Kontaminacje leksykalne. Kultura – sens – pragmatyka*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Waszakowa Krystyna. 2010. *Composita – charakterystyczna struktura przełomu XX/XXI w. W: Człowiek. Słowo. Świat*. Red. Chojrak J., Korpysz T., Waszakowa K. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego: 351–363.
- Waszakowa Krystyna. 2019. *Internacjonalizacja w słowotwórstwie polszczyzny przełomu XX i XXI wieku jako przykład jednostronnych kontaktów językowych*. „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” t. 75: 179–193.
- Ziółek Magdalena. *Koronawirus. Eksperti UAM o wirusie*. (online) <https://uniwersyteckie.pl/nauka/koronawirus-eksperti-uam-o-wirusie> (dostęp 24.08.2020).
- Абрамов Андрей. *Словарь эпохи коронавируса: «Ковидиоты на самоизоляции зачали коронаиалов, зумились и оформили ковидиворс»*. (online) <https://www.kp.ru/daily/27132/4221683/> (доступ 24.08.2020).
- Валгина Нина Сергеевна. 2003. *Активные процессы в современном русском языке*. Москва: «Логос».
- Земская Елена Андреевна. 1996. *Активные процессы современного словопроизводства. В: Русский язык конца XX столетия (1985–1995)*. Red. Земская Е. Москва: Языки русской культуры: 90–141.
- Кузьмина Наталья Арнольдовна, Абросимова Екатерина Алексеевна. 2015. *Активные процессы в русском языке и коммуникации новейшего времени. Учебное пособие*. Москва: Издательство «ФЛИНТА»: Наука.
- Рацибурская Лариса Викторовна. 2009. *Тенденция к интернационализации в деривационных процессах современного русского языка. В: Прzejawy internacjonalizacji w językach słowiańskich*. 2009. Red. Koriakowcewa E. Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.

REFERENCES

- Koriakowcewa Elena. 2014. *Słowotwórcze zasoby nowych stylów funkcjonalnych w językach słowiańskich*. „LingVaria” no 1 (17), pp. 9–32. (In Polish)
- Kuz'mina Natal'â Arnol'dovna, Abrosimova Ekaterina Alekseevna. 2015. *Aktivnye processy v ruskom âzyke i kommunikacii novejšego vremeni. Učebnoe posobie* [Active Processes in Russian Language and Modern Communication. Tutorial]. Moscow, Izdatel'stvo “FLINTA”: Nauka. (In Russian)
- Nowakowska Beata. 2005. *Nowe połączenia wyrazowe we współczesnej polszczyźnie*. Cracow, Wydawnictwo LEXIS. (In Polish)
- Przejawy internacjonalizacji w językach słowiańskich*. 2009. Ed. Koriakowcewa E. Siedlce, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej. (In Polish)

- Raciburskaà Larisa Viktorovna. 2009. *Tendenciã k internacionalizacii v derivacionnyh procesah sovremennogo ruskogo àzyka* [Internalization in the Modern Russian Word-Formation]. In: *Przejawy internacjonalizacji w językach słowiańskich*. 2009. Ed. Koriakowcewa E. Siedlce, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej. (In Russian)
- Ratajczyk Krystyna. 2015. *Kontaminacje leksykalne. Kultura – sens – pragmatyka*. Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. (In Polish)
- Valgina Nina Sergeevna. 2003. *Aktivnye processy v sovremennom ruskom àzyke* [Active Processes in Contemporary Russian Language]. Moscow, "Logos". (In Russian)
- Waszakowa Krystyna. 2010. *Composita – charakterystyczna struktura przelomu XX/XXI w.* In: *Człowiek. Słowo. Świat*. Eds Chojrak J., Korpysz T., Waszakowa K. Warsaw, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, pp. 351–363. (In Polish)
- Waszakowa Krystyna. 2019. *Internacjonalizacja w słowotwórstwie polszczyzny przelomu XX i XXI wieku jako przykład jednostronnych kontaktów językowych*. „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” Vol. 75, pp. 179–193. (In Polish)
- Zemskáà Elena Andreevna. 1996. *Aktivnye processy sovremennogo slovoiproizvodstva* [Active Processes in Modern Word-Formation]. In: *Russkij àzyk konca XX stoletia (1985–1995)* [The Russian Language at the End of the 20th Century (1985–1995)]. Ed. Zemskáà E.A. Moscow, Àzyki russkoj kul'tury, pp. 90–141. (In Russian)
- Ziółek Magdalena. *Koronawirus. Eksperci UAM o wirusie*. Available at: <https://uniwersyteckie.pl/nauka/koronawirus-eksperci-uam-o-wirusie> (Accessed 24 August 2020). (In Polish)

